

- законодавства і юридичної практики України – 2004. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
8. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: постанова Пленуму Верховного суду України від 27 берез. 1992 р. № 6 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2008. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
  9. Цивільне право України: підручник в 2-х т. Т. 1 / за ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. – Х.: Одиссей, 2009. – 872 с.
  10. Цивільне право України. Академічний курс: підручник. У 2 т. Т. 2. Особлива частина / за заг. ред. Я.М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2004. – 408 с.
  11. Цивільне та сімейне право України: навч.-практ. посіб. / за ред. Є.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. – Вид. 2-ге [переробл. та допов.]. – Х.: Одиссей, 2011. – 559 с.
  12. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. – Вид. 3-тє [переробл. та допов.] / за ред. Є.О. Харитонова. – Х.: Одиссей, 2010. – 749 с.

УДК 347.965

ГРАНИЧНИЙ РОЗМІР КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Скрябін О.М., к.ю.н., доцент, адвокат
Лазарук В.В., студентка

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті досліджено граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ. Розроблені пропозиції щодо внесення змін у законодавство України, яке регулює граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ.

Ключові слова: гонорар адвоката, правова допомога, граничний розмір, цивільні справи, адміністративні справи.

Скрябин А.Н., Лазарук В.В. ГРАНИЧНЫЙ РАЗМЕР КОМПЕНСАЦИИ ЗАТРАТ НА ПРАВОВУЮ ПОМОЩЬ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел Украины, Украина
В статье исследован граничный размер компенсации расходов на правовую помощь во время рассмотрения судами гражданских и административных дел. Разработаны предложения относительно внесения изменений в законодательство Украины, регулирующее граничный размер компенсации расходов на правовую помощь во время рассмотрения судами гражданских и административных дел.

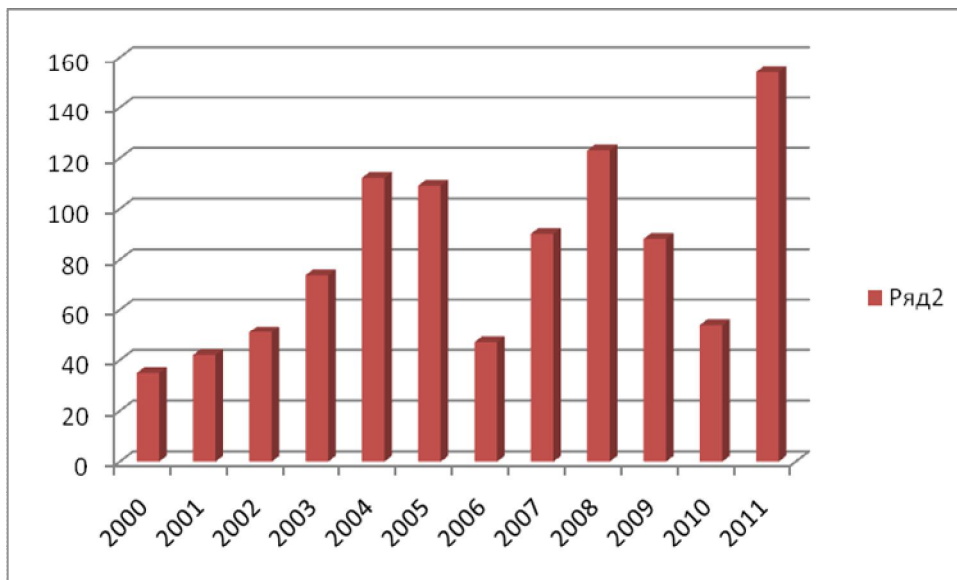
Ключевые слова: гонорар адвоката, правовая помощь, граничный размер, гражданские дела, административные дела.

Skriabin A.N., Lazaruk V.V. INDEMNITY LIMIT COSTS FOR LEGAL AID / Dnepropetrovsk state university of internal affairs, Ukraine

In the article a border is investigational size of indemnification of charges for legal help during consideration of civil and administrative cases courts. Developed suggestion in relation to making alteration in the legislation of Ukraine, regulative the border size of indemnification of charges for legal help during consideration of civil and administrative cases courts.

Key words: fee of advocate, legal aid, border size, civil cases, administrative businesses.

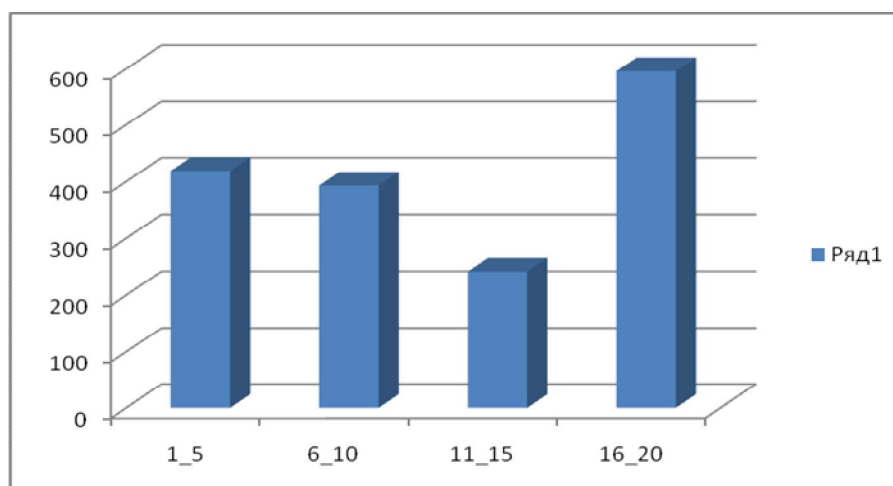
В останні роки в Україні значно зросла кількість адвокатів. Так, за допомогою аналізу реєстру адвокатів України, представленого на офіційному сайті Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті міністрів України (далі по тексту – реєстр адвокатів) [1] станом на 31.12.2011 р., нами було виявлено статистику юристів, які отримали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю в Харківській області. На сьогоднішній день лише в Харківській області налічується близько тисячі семисот сорока осіб, які отримали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю в період з 2000 по 2011 роки.

Рис. 1. Статистика юристів, які отримали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю в Харківській області

Натомість, професійний рівень адвокатів є неоднаковим. Перш за все, це обумовлено різним стажем роботи в галузі права.

За допомогою аналізу реєстру адвокатів [1] нами було також виявлено статистику адвокатів, які отримали свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю в Харківській області з різним стажем роботи.

Рис. 2. Статистика адвокатів в залежності від стажу роботи.

З представленої таблиці видно, що в Харківській області станом на 2011 рік спостерігається наступна ситуація: адвокатів, які мають стаж в адвокатській діяльності від 1 до 5 років налічується 419 осіб, від 6 до 10 років – 393 особи, від 11 до 15 років – 242 особи, від 16 до 20 років – 596 осіб.

У чинному законодавстві України сьогодні, на жаль, не визначено чіткої фіксованої ставки гонорару адвоката в залежності від стажу роботи. Тому на практиці адвокат, який має стаж роботи адвоката від 1 до 5 років, може отримувати більший гонорар, ніж адвокат зі стажем від 16 до 20 років. І це буде залежати лише від самого правозахисника, а саме від суб'єктивної

оцінки своєї діяльності, моральних та етичних принципів юриста та адвоката. У зв'язку з чим, на практиці виникає багато суперечок та розбіжностей щодо визначення розміру компенсації витрат на правову допомогу. Саме цьому аспекту буде присвячена наша стаття.

Дослідженням оплати правових послуг адвоката займалися такі вчені: М.Ю. Барцевский, Й.Л. Бронз, Т.В. Варфоломеева, О.І. Жуковська, Ю.Я. Кінаш, Н.П. Медведєв, В.В. Медведчук, С.Ф. Сафулько, О.Д. Святоцький, А.М. Титов, О.В. Філонов, Д.П. Фіолєвський, В.П. Шибіко. Втім, проблема визначення граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ у науковій літературі залишається не достатньо дослідженою, що підтверджує актуальність теми представленої нами статті.

Метою статті є дослідження граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ та розроблення пропозицій щодо внесення змін у законодавство України.

Гонорар (лат. honorarium – винагорода за послугу) – грошова винагорода, що виплачується за працю особам вільних професій (письменникам, художникам, артистам, філософам, юристам, адвокатам) [2].

В античному світі грішми оплачувалася лише фізична, «рабська» праця. Праця ж вільна, розумова, винагороджувалась почесними дарунками [3]. У Стародавньому Римі було почесно працювати на себе і воювати, але працювати по найму вважалося ганебною долею чужоземців (плебеїв, метеків) або вільновідпущеників. Коли виникла економічна необхідність оплачувати висококваліфіковану працю, яку могли виконувати лише освічені люди, для визначення їх зарплати придумали термін гонорар [2].

Якщо взяти до уваги більш ранні часи, а саме початок XIX століття, вже тоді при призначенні гонорару, як зазначає К.К. Арсенєв [4]: «призначався більш-менш одноманітний розмір винагороди; він визначався, у більшості випадків, у розмірі десяти відсотків від тієї суми, яка остаточним рішенням буде присуджена на користь позивача або від стягнення якої буде звільнений відповідач». Разом із тим, як наголошувала Комісія для перегляду законоположень по судовій частині, при обговоренні зміни, що стосуються адвокатури присяжних, при нарахуванні гонорару треба враховувати особливі знання і досвідченість повіреного присяги, складність і важливість справи для позивача, кількість праці і часу, витраченого повіреним.

Відповідно до ч.1 ст.12 Закону України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року [5], оплата праці адвоката здійснюється на підставі угоди між громадянином чи юридичною особою та адвокатським об'єднанням чи адвокатом.

Згідно зі ст.ст.79, 84, 88 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року [6] (ЦПК України) та ст.ст.87, 90, 94 Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2006 року [7] (КАС України) витрати на правову допомогу є судовими витратами, що присуджуються стороні, на користь якої ухвалено судові рішення і яка не є суб'єктом владних повноважень, за рахунок іншої сторони.

У відповідності до частини 2 статті 84 ЦПК України [6] та частини 3 статті 90 КАС України [7], граничний розмір компенсації таких витрат, встановлюється законом. Виходячи з цього, Верховна Рада України 20 грудня 2011 року прийняла Закон України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ», у статті 1 якого передбачено, що граничний розмір витрат на правову допомогу не може перевищувати 40 відсотків мінімальної заробітної плати за годину роботи особи, що надає правову допомогу [8].

Ознайомившись із Законом України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ» від 20 грудня 2011 року [8], не важко зрозуміти, що, приймаючи його, законодавець викреслює із життя професіонала всю напрацьовану ним практику. Тобто тепер немає значення, які в тебе професійні здібності, який професійний досвід, репутація, науково-теоретична підготовка – граничний розмір гонорару по цивільних та адміністративних справах – один для всіх, і кожен юрист та адвокат має право визначати розмір гонорару самостійно.

Після аналізу Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 [9], Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 [10], Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 [11], нами було виявлено особливості нарахування заробітної плати прокурорам, слідчим прокуратури, суддям та державним службовцям.

Так, наприклад, заробітна плата прокурорів і слідчих прокуратури відповідно до Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991р. [9] складається:

- із посадових окладів;
- надбавок за класні чини;
- вислугу років.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010р. [10] суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за:

- вислугу років;
- перебування на адміністративній посаді в суді;
- науковий ступінь;
- роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці.

Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993р. [11] заробітна плата державних службовців складається з:

- посадових окладів;
- премій, доплати за ранги;
- надбавки за вислугу років на державній службі та інших надбавок.

З урахуванням вищевикладеного дослідження законодавства України, можна зробити висновок, що гонорар адвокатура знаходиться в невігідному становищі в порівнянні з заробітною платою судів, прокурорів та інших державних службовців.

На нашу думку, при визначенні розміру гонорару адвоката та розміру компенсації витрат на правову допомогу потрібно враховувати: стаж роботи, науковий ступінь, юрисдикцію суду, доступ до державної таємниці юриста та адвоката.

Для вирішення цієї проблеми пропонуємо скорегувати ст.1 Закону України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ» від 20 грудня 2011 року [8], та викласти у наступній редакції: «Розмір компенсації витрат на правову допомогу в цивільних справах, у яких така компенсація виплачується стороні, на користь якої ухвалено судові рішення, іншою стороною, а в адміністративних справах – суб'єктом владних повноважень, складається з:

- 1) юридичного стажу роботи особи, яка надавала правову допомогу;
- 2) наукового ступеня особи, яка надавала правову допомогу;
- 3) юрисдикції суду, в якому брала участь особа, яка надавала правову допомогу, та не може перевищувати 40 відсотків встановленої законом мінімальної заробітної плати в місячному розмірі за годину участі особи, яка надавала правову допомогу, у судовому засіданні, під час вчинення окремих процесуальних дій поза судовим засіданням та під час ознайомлення з матеріалами справи в суді, що визначається у відповідному судовому рішенні.

Компенсація витрат на правову допомогу нараховується з урахуванням стажу роботи:

- від 1 до 5 років – 50 відсотків;
- від 6 до 10 років – 55 відсотків;
- від 11 до 15 років – 60 відсотків;
- від 16 до 20 років – 65 відсотків;

- від 21 до 30 років – 70 відсотків;
- від 31 і більше років – 75 відсотків від граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ.

Компенсація витрат на правову допомогу за науковий ступінь кандидата або доктора наук з відповідної спеціальності в розмірі відповідно 5 і 10 відсотків від граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ.

Залежно від юрисдикції суду компенсація витрат на правову допомогу розраховується в залежності від суду, у якому брав участь юрист або адвокат:

- місцевий суд – 3 відсотки;
- апеляційний суд – 5 відсотків;
- вищий спеціалізований суд – 10 відсотків;
- Верховний Суд України – 15 відсотків від граничного розміру компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ.

Таким чином, на підставі викладеного та керуючись досвідом юридичної практики, законодавством України та науковою літературою, вважаємо, що внесення змін у ст.1 Закону України «Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ» від 20 грудня 2011 року [8] допоможе забезпечити всебічне, повне і об'єктивне встановлення та компенсацію в цивільних та адміністративних справах граничного розміру витрат на правову допомогу, понесених стороною, на користь якої постановлено судові рішення, та сприятиме заохоченню юристів та адвокатів до саморозвитку, сформує відчуття справедливості матеріальних винагород і сприятиме зацікавленості правників у підвищенні своєї кваліфікації. Юрист повинен відчувати чіткий взаємозв'язок між результатами своєї праці та отриманої за неї винагороди.

Перспективою подальшого дослідження може стати юридичні та психологічні особливості безоплатної правової допомоги, що і буде предметом нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реєстр адвокатів України. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури при Кабінеті міністрів України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vkka.gov.ua/index.php?page=katalogall>
2. Википедия, свободная энциклопедия – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%C3%EE%ED%EE%F0%E0%F0>
3. Академик – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_literature/1388/%D0%93%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%80
4. Арсеньев К.К. Заметки о русской адвокатуре. Обзор деятельности С.Петербургского Совета присяжных поверенных за 1866-74 гг. / К.К. Арсеньев. – СПб.: Тип. В. Демякова, 1875. – 130 с.
5. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 № 2887-XII - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2887-12>
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
8. Про граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу під час розгляду судами цивільних та адміністративних справ: Закон України від 20 грудня 2011 року № 4191- VI: – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4191-17>

9. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/page>
10. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>
11. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>

УДК 347:343.139 (477)

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ У РОЗУМНИЙ СТРОК: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Коломієць Ю.М., ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

Досліджено питання визначення законодавством України строку розгляду цивільної справи з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, окреслено основні причини порушення вимог розумного строку судами України.

Ключові слова: розумний строк розгляду справи, Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод, Європейський суд з прав людини, критерій розумності строку, причини порушення розумних строків.

Коломиец Ю.Н. СУДЕБНОЕ РАЗБИРАТЕЛЬСТВО ГРАЖДАНСКИХ ДЕЛ В РАЗУМНЫЙ СРОК: МИФ ИЛИ РЕАЛЬНОСТЬ? / Национальная академия внутренних дел, Украина

Исследованы вопросы определения законодательством Украины срока рассмотрения гражданского дела с учетом практики Европейского суда по правам человека, обозначены основные причины нарушения требований разумного срока судами Украины.

Ключевые слова: разумный срок рассмотрения дела, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека, критерий разумности срока, причины нарушения разумных сроков.

Kolomiec Yu.N. JUDICIAL TRIAL OF CIVIL CASES IN REASONABLE TERM: MYTH OR REALITY? / National academy of internal affairs, Ukraine

The question of determining the law of Ukraine for consideration of civil cases including the European Court of Human Rights, the main causes of violation of a reasonable time by the courts of Ukraine.

Key words: reasonable time of the case, the Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Court of Human Rights, the criterion of reasonableness of the term causes a violation of a reasonable time.

Прочитавши положення Цивільно-процесуального кодексу України (надалі – ЦПК) та ряд законів нашої держави, у тому числі, ратифіковані міжнародні договори та конвенції, для пересічного українця, який має намір звернути до суду як до одного з головних суб'єктів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів осіб не виникає жодного запитання та не становить ніяких проблем питання строку розгляду цивільної справи. Все просто та зрозуміло: глава 4 ЦПК у ст.157 чітко визначила: суд розглядає справи протягом розумного строку, але не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі, а справи про поновлення на роботі, про стягнення аліментів – одного місяця. У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду справи, суд ухвалою може продовжити розгляд справи, але не більше ніж на п'ятнадцять днів. Однак, це на перший погляд, а намагання такої особи уникнути судової тяганини майже марні. Ситуація, яка склалася навколо проблематики строків розгляду цивільних справ вкрай складна. На практиці українські суди часто порушують строки, визначені законом. Сьогодні це є проблемою не лише одного суду, а всієї судової системи держави. Питання розумності строків та своєчасності розгляду справ неодноразово визнавалося служителями української Феміди, практикуючими юристами та адвокатами, як таке, що потребує нагального вирішення. Підтвердженням цього є не дуже втішна статистика офіційного веб-порталу «Судова влада України», яка зазначає, що з